

ATEİSTLER DE YAS TUTAR

(Ateist ve İnanç Sahibi Bireylerde Karşılaştırmalı Yas Süreci)

Said SAMİ

Eskiyeni Yayınları: 89

ATEİSTLER DE YAS TUTAR

(Ateist ve İnanç Sahibi Bireylerde Karşılaştırmalı Yas Süreci)

Said SAMİ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
Sertifika No: 47479

1. Baskı: Ocak 2021

ISBN: 978-605-5978-99-0

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0312) 310 08 60 (pbx) - Fax: (0312) 311 47 89
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

ATEİSTLER DE YAS TUTAR

(Ateist ve İnanç Sahibi Bireylerde Karşılaştırmalı Yas Süreci)

Said SAMİ

Ankara 2021

SAİD SAMİ

1992 Erzurum'un Karaçoban İlçesine bağlı Erenler Köyü'nde doğdu. İlköğrenimini İstanbul Avcılar Cihangir İlkokulunda tamamladı. Ortaöğrenimini ise Bakırköy Anadolu İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 2015 yılında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 2015 ve 2020 yılları arasında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğretmenlik ve idarecilik yaptı. 2019 yılında "Travmatik Kayıp (Ölümler) Sonrasında Dini İnanç Sahibi Olan ve Olmayan Bireylerin Ölüme, Yasa ve Sonrasında Yaşanan Sürece Dair Tutumlarının Karşılaştırılması (Nitel Bir Araştırma)" teziyle İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Psikolojisi Ana Bilim Dalında yüksek lisansını tamamladı. Yazarın şu anda din psikolojisi alanında çeşitli makaleleri bulunmaktadır. Yazar Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve devam etmektedir.

ÖN SÖZ

Ölüm, ölen kimseden bir şeyler aldığı kadar geride kalan insanlardan da bir parça kopartır. Sevilen bir kimsenin ölümünün ardından gösterilen psikolojik, fizyolojik ve duygusal tepkilerin tamamını ifade eden yas, her insanın hayatında kaçınılmaz olarak yaşanılacak bir süreçtir. Ancak yaşanan her yas, insanlar için, kendisi ile beraber her zaman olumlu durumlar meydana getirmeyebilir. Özellikle sağlıklı bir şekilde atlatılamamış bir yas süreci, gelecekte yaşanılacak problemlerin habercisi olabilir. Bazen bu olumsuzluklar, sosyal çevrenin durumu tam olarak anlayamaması ve destek olamamasından kaynaklanabilir. Böyle bir durum, yaşanan yas sürecinde oluşabilecek problemlerle mücadele etmeyi zorlu kılmaktadır.

Kişinin ölümünden en fazla etkilenenler, onun en yakınlarıdır. Özellikle bugüne kadar yapılmış olan çalışmaların, genel anlamda Türkiye'deki inançlı kesim üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak içinde yaşadığımız toplum farklı inanç gruplarına ve kültürlere sahip bireyleri barındırmaktadır. Bu insanların durumlarını anlamak, yas sürecinde önemli rol oynayan sosyal çevre için çok büyük önem arz etmektedir. Buradan hareketle, çalışmamızda hem ateist hem de inanç sahibi olanların, sevdikleri kimselerin ölümlerinin ardından yaşadıkları süreçler karşılaştırmalı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada, inanç sahibi ile ateist olan katılımcıların neler yaşadıkları ve bu sürecin üstesinden nasıl gelmeye çalıştıkları yansıtılmaya çalışılmıştır. Görüşme boyunca katılımcılardan elde edilen geri bildirimler, çalışmanın bu alan için ortaya koyduğu önemi ayrıca göstermektedir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında şüphesiz birçok kişinin katkısı ve desteği bulunmaktadır. Bu isimlerin başında araştırmamın başından son anına kadar desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, akademik olarak yetişmemde büyük emeği olan ve manevi olarak sürekli yanımda olan değerli hocam

Doç. Dr. Gülüşan GÖCEN'e çok teşekkür ediyorum. Çalışmanın olgunlaşma sürecinde geri bildirimleri ile çalışmaya şekil veren Dr. Zehra IŞIK'a, teşekkürlerimi sunarım; zira kendisi ilk günden itibaren engin hoşgörüsüyle bana her türlü desteği vererek daima yol gösterici olmuştur. Yine bu konularda ve tashih gibi aşamalarda pek çok katkıları bulunan Psikolog Ayşe MURAT GÖKMEN'e, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Öğretmeni Yasin TOPRAK'a ve Edebiyat Öğretmeni Bahattin GÜNDÜZ'e, Öğr. Gör. Ahmet ABDULLAH'a ve ismi geçip yardımları bulunan herkese şükranım. Beni her zaman motive ederek çalışmamı sürdürmemi sağlayan Dr. Öğr. Üyesi İsmetullah SAMİ'ye ve çalışmamı gerçekleştirmemde kurum olarak kapılarını açan Türkiye Ateizm Derneği ve onun değerli başkanı Zehra PALA'ya ayrıca müteşekkirim.

Son olarak bugünlere gelmemde emeği bulunan ailemin kıymetli bireyleri annem, babam ve abime sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Said SAMİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	5
İÇİNDEKİLER	7
KISALTMALAR LİSTESİ	9
GİRİŞ	13

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE	19
1.1 ÖLÜM	21
1.1.1. Ölüm Kavramı	21
1.1.2. Psikolojik Açıdan Ölüm	22
1.1.3. Ölüm ve Hayatın Anlamı	25
1.1.4. Ölümüne İlişkin Tutumlar	35
1.1.4.1. Yâdsıma ve İnkâr	36
1.1.4.2. Meydan Okuma	39
1.1.4.3. Ölümü İsteme	40
1.1.4.4. Ölümü Kabullenme	47
1.1.5. Ölüm Kaygısı (Korkusu)	48
1.1.6. Travmatik Ölüm (Kayıp)	52
1.2. YAS	57
1.2.1. Yasın ve Matemin Tanımı	58
1.2.2. Yas Süreci	62
1.2.3. Yas Tepkilerine ve Yas Sürecine Etki Eden Faktörler	66
1.2.3.1. Kayıp Yaşayan Kişinin Özellikleri	67
1.2.3.2. Kaybedilen Kişinin Özellikleri	69
1.2.3.3. Kaybedilen Kişinin Nasıl Öldüğü	69
1.2.3.4. Kaybedilen Kişi ile Bağ	70
1.2.3.5. Sosyal Destek	71
1.2.4. Yas Tutumlarının Sınıflandırılması	71
1.2.4.1. Normal Yas ve Travmatik (Patolojik) Yas	71
1.2.4.2. Normal ve Travmatik (Patolojik) Yas Tepkileri	76
1.2.5. Yas ve Depresyon	77
1.2.6. Yas, Kültür ve Dini İnanç	80
1.3. İNANÇ VE İNANÇSIZLIK	84
1.3.1. İnanç Sahibi Olmak	84
1.3.1.1. İnanç Nedir?	84
1.3.2. İnançsızlık Nedir?	88
1.4. İNANÇ DİNİ BAŞA ÇIKMA İLİŞKİSİ	99

İKİNCİ BÖLÜM

METOD -----	107
2.1. Araştırmanın Modeli-----	109
2.2. Araştırma Katılımcılarına Ait Özellikler-----	111
2.3. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri-----	113
2.4. Veri Toplama Aracının Oluşturulması-----	115
2.5. Verilerin Toplanma Süreci-----	115
2.6. Veri Analizi-----	117

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

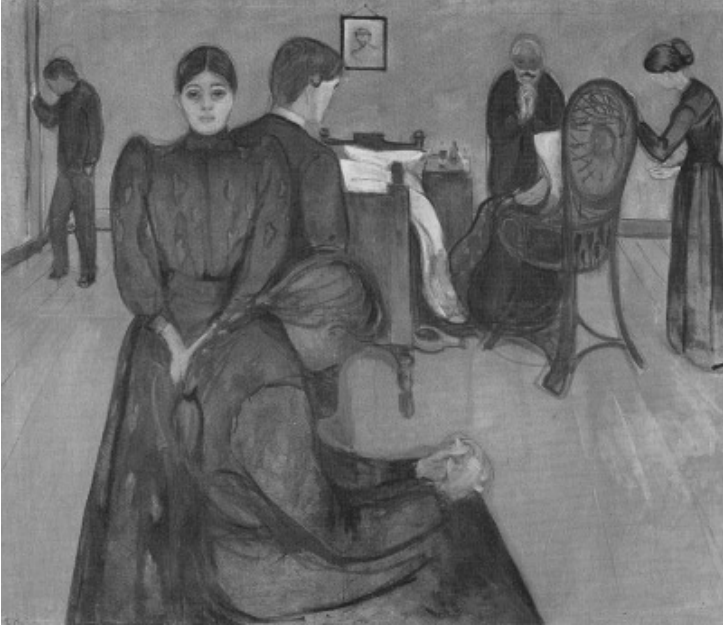
BULGULAR VE YORUM -----	119
3.1. Ölüm Sonrası Yas Tepkileri-----	120
3.1.1. İnançlı İnsanların Yas Tepkileri-----	122
3.1.2. Ateist İnsanların Yas Tepkileri-----	131
3.2. Ölüm Sonrası Psikolojik ve Fiziksel Sağlık-----	139
3.2.1. İnançlı Olan Bireylerin Ölüm Sonrası Psikolojik Sağlıkları-----	140
3.2.2. Ateist Olan Bireylerin Ölüm Sonrası Ruh Sağlıkları-----	146
3.3. Ölen Yakın İle Olan Bağ-----	152
3.3.1. İnançlı Olan Bireylerin Ölen Yakınları İle Olan Bağları-----	153
3.3.2. Ateist Olan Bireylerin Ölen Yakınları İle Olan Bağları-----	163
3.4. Ölüm Sonrası Yaşanan Psiko-Sosyal Değişim-----	171
3.4.1. İnançlı Olduğunu Beyan Eden Katılımcıların Yaşadıkları Psiko-Sosyal Değişimler-----	172
3.4.2. Ateist Olduğunu Beyan Eden Katılımcıların Yaşadıkları Psiko-Sosyal Değişimler-----	191
3.5. Yaşanan Ölüm Sonrası Başa Çıkma Stratejileri-----	200
3.5.1. İnançlı Katılımcıların Başa Çıkma Stilleri-----	201
3.5.1.1. Kader ve Ahiret Düşüncesi-----	210
3.5.1.2. Mezar Ziyaretleri-----	218
3.5.1.3. Rüyalar-----	224
3.5.1.4. Sosyal Destek-----	230
3.5.1.5. Dini İbadet ve Ritüeller-----	234
3.5.2. Ateist Katılımcıların Başa Çıkma Stilleri-----	245
3.5.2.1. Kader ve Ahiret Düşüncesi-----	257
3.5.2.2. Mezar Ziyaretleri-----	262
3.5.2.3. Rüyalar-----	271
3.5.2.4. Sosyal Destek-----	274
3.5.2.5. Dini İbadet ve Ritüeller-----	283

SONUÇ VE ÖNERİLER -----	291
--------------------------------	-----

KAYNAKÇA -----	296
-----------------------	-----

KISALTMALAR LİSTESİ

a. b. d.:	Anabilim Dalı
a. g. e.:	Adı geçen eser
a. g. m.:	Adı geçen makale
a. g. t.:	Adı geçen tez
akt.:	Aktaran
bkz.:	Bakınız
bsk.:	baskı
C:	Cilt
çev.:	Çeviren
Edt.:	Editör
Haz.:	Hazırlayan
s:	Sayfa Numarası
sy:	Sayı numarası
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı
t. y.:	Baskı tarihi yok
v.d:	Ve diğerleri
Yay.:	Yayınevi
y. y.:	Yayın evi yok / Yayın yeri yok

Edward Munch (Ölüm Tarihi/1944)

Edward Munch' ün "Hasta Odasında Ölüm" İsimli Tablosu

*Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.*

Yahya Kemal Beyatlı